

SATVERSMES TIESAS KOLĒGIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV-1010. Tālrunis: 67830735, 67210274. E-pasts: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS

PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2026. gada 17. martā

Satversmes tiesas 2. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētāja Anita Rodiņa, tiesneši Veronika Krūmiņa un Mārtiņš Mits,

kolēģijas sēdē izskatījusi pieteikuma iesniedzējas Administratīvās apgabaltiesas pieteikumu par lietas ierosināšanu (ieteikums Nr. 25/2026)

konstatēja:

1. Administratīvā apgabaltiesa lūdz Satversmes tiesu atzīt Ministru kabineta 2015. gada 25. augusta noteikumu Nr. 497 “Notiesātā vai apcietinātā pārvešanas un apsardzes kārtība veselības aprūpes pakalpojuma saņemšanas laikā ārstniecības iestādē ārpus ieslodzījuma vietas” (turpmāk – Noteikumi Nr. 497) 11. punktu (turpmāk – apstrīdētā norma) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 95. un 96. pantam, kā arī Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) 8. pantam.

2. Noteikumi Nr. 497 ir zaudējuši spēku 2025. gada 15. augustā. Apstrīdētā norma noteica:

“11. Pirms ieslodzītā pārvešanas tā paša dzimuma amatpersona veic ieslodzītā apgērbu, ķermeņa, mantu (ja tādas ir) pilnu apskati un pārbaudi (turpmāk – pārmeklēšana), lai izņemtu priekšmetus, izstrādājumus vai vielas, kuras aizliegts ienest, lietot un glabāt ieslodzījuma vietā un kuras var izmantot uzbrukumam, ar kurām var nodarīt miesas bojājumus sev vai citai personai vai veikt citu pretlikumīgu darbību (turpmāk – aizliegti priekšmeti). Pirms pārmeklēšanas amatpersona ieslodzīto uzaicina aizliegtos priekšmetus nodot labprātīgi. Ja pārmeklēšanas laikā atrod aizliegtu priekšmetu, amatpersona par ieslodzītā pārmeklēšanu sagatavo protokolu (vienā eksemplārā), kuru kopā ar izņemto aizliegto priekšmetu nodod ieslodzījuma vietas priekšnieka dežurējošam palīgam (turpmāk – dežurējošais palīgs).”

3. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.¹ panta pirmās daļas 2. punktu tiesa vērsas Satversmes tiesā, ja tā uzskata, ka norma, ko iestāde ir piemērojusi vai kas administratīvajā tiesas procesā būtu jāpiemēro lietā, neatbilst Latvijas Republikas Satversmei vai starptautisko tiesību normai (aktam).

Administratīvās apgabaltiesas izskatīšanā ir lieta par cietuma administrācijas 2023. gada 20. februāra faktiskās rīcības – pieteicēja pilnas pārmeklēšanas pirms viņa konvojēšanas uz ārstniecības iestādi – prettiesiskuma konstatēšanu. Pieteicējs ir vērsies administratīvajā tiesā, apgalvojot, ka pilnas pārmeklēšanas prakse konkrētajā cietumā tiek izmantota varas ļaunprātīgai demonstrēšanai ar mērķi viņu pazemot, un tādējādi iebilstot pret veidu, kādā šī pārmeklēšana ir veikta. Administratīvā apgabaltiesa uzskata, ka apstrīdētā norma paredz obligātu ieslodzītā ķermeņa pilnu apskati un pārbaudi (pārmeklēšanu), neparedzot izvērtēt, vai ar šādu rīcību radītais personas privātās dzīves un cieņas aizskārums konkrētajā gadījumā ir nepieciešams un neizbēgams drošības nodrošināšanai vai nekārtību vai noziedzīgu nodarījumu novēršanai. Tādēļ apstrīdētā norma neatbilst Latvijas Republikas Satversmes 95. un 96. pantam un Konvencijas 8. pantam.

Līdz ar to Administratīvā apgabaltiesa ir tiesīga iesniegt pieteikumu, ievērojot tam Satversmes tiesas likumā noteiktās prasības.

4. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktam tiesas uzskats par apstrīdētās normas neatbilstību Latvijas Republikas Satversmei juridiski jāpamato. Tiesai pieteikumā jāietver juridiski argumenti gan par apstrīdētās normas, gan Latvijas Republikas Satversmē ietvertās tiesību normas saturu, kā arī šo normu pretrunu, kuru nav iespējams atrisināt ar juridiskām metodēm. Tiesai jānorāda juridisko argumentu kopums, kas ir nepieciešams un vienlaikus arī pietiekams prasījuma apmierināšanai. Turklāt, ja pieteikumā apstrīdēta tiesību normas atbilstība vairākām augstāka juridiskā spēka tiesību normām, tajā jānorāda juridiskā argumentācija, kurā pamatota apstrīdētās normas neatbilstība katrai pieteikumā norādītajai augstāka juridiskā spēka tiesību normai.

4.1. Administratīvā apgabaltiesa lūgusi vērtēt apstrīdētās normas atbilstību Konvencijas 8. pantam.

Starptautiskajos cilvēktiesību līgumos un Latvijas Republikas Satversmē ietvertās pamattiesības Latvijas tiesību sistēmā veido vienotu veselumu. Tādējādi, ja pieteikumā ir ietverts prasījums izvērtēt apstrīdētās normas atbilstību Latvijas noslēgtajiem starptautiskajiem līgumiem, pieteikuma iesniedzējam jāpamato, kādēļ apstrīdētās normas atbilstība starptautisko tiesību normai būtu vērtējama atsevišķi no Latvijas Republikas Satversmes normas. Proti, jāpamato, ka starptautisko tiesību noma paredz plašāku, no Latvijas Republikas Satversmes atšķirīgu, pamattiesību aizsardzības apjomu (sal. *Satversmes tiesas 2019. gada 7. novembra sprieduma lietā Nr. 2018-25-01 17. punkts un 2019. gada 5. decembra sprieduma lietā Nr. 2019-01-01 16.3.1. punkts*). Pieteikumā šāds pamatojums attiecībā uz prasījumu izvērtēt apstrīdētās normas atbilstību Konvencijas 8. pantam nav ietverts.

4.2. Administratīvā apgabaltiesa ir lūgusi vērtēt apstrīdētās normas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 95. un 96. pantam. Tiesa norādījusi, ka pārmeklēšana izģērbjot ir ļoti uzbāzīga un iespējami pazemojoša darbība, tās veikšana visos gadījumos ir pārmērīga un nav vajadzīga. Šāda pārmeklēšana būtu veicama tikai tad, ja ir pietiekams pamats aizdomām, ka persona varētu būt noslēpusi priekšmetus, ko var izmantot sevis vai citu personu savainošanai. Taču

apstrīdētā norma neparedz cietuma administrācijai iespēju izvērtēt lietderības apsvērumus, vai konkrētajā gadījumā ir nepieciešams veikt personas pilnu apskati.

Latvijas Republikas Satversmes 95. pants aizsargā cilvēka cieņu un aizliedz jebkādu spīdzināšanu, cietsirdīgu, necilvēcīgu vai pazemojošu izturēšanos vai sodu. Minētajā normā nostiprināts valsts pienākums nodrošināt, ka pret ikvienu izturas ar cieņu.

Savukārt tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību ir nostiprinātas Latvijas Republikas Satversmes 96. pantā. Satversmes tiesa, konkretizējot šajā pantā ietvertās tiesības, ir norādījusi, ka tās aptver indivīda fizisko un garīgo integritāti, godu un cieņu (piemēram, *Satversmes tiesas 2020. gada 12. novembra sprieduma lietā Nr. 2019-33-01 12.2. punkts un 2021. gada 13. novembra sprieduma lietā Nr. 2018-18-01 15.1. punkts*). Latvijas Republikas Satversmes 96. pantā konkretizētās tiesības ir nesaraucjami saistītas ar Latvijas Republikas Satversmes ievada ceturtnās rindkopas pirmajā teikumā ietverto konstitucionālo aksiomu, ka Latvija kā demokrātiska tiesiska valsts balstās uz cilvēka cieņu (sk. *Satversmes tiesas 2019. gada 5. decembra sprieduma lietā Nr. 2019-01-01 16.1. punktu*). Eiropas Cilvēktiesību tiesa atzinusi, ka gadījumā, ja personas pilna pārmeklēšana nesasniedz Konvencijas 3. pantā noteikto attieksmes sliekšni, tā tomēr var tikt uzskatīta par iejaukšanos Konvencijas 8. pantā garantētajās tiesībās uz fiziskās un garīgās integritātes aizsardzību (sk. *Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2015. gada 15. septembra sprieduma lietā "Milka pret Poliju", pieteikums Nr. 14322/12, 45. punktu*).

Kā izriet no Administratīvās apgabaltiesas pieteikuma, tā administratīvās lietas pieteicējam ar apstrīdēto normu radītās negatīvās sekas saista ar viņa fiziskās un garīgās integritātes, tostarp cilvēka cieņas principa pārkāpumu, personas tiesību uz privātās dzīves neaizskaramību ietvaros. Pieteikumā nav sniegta juridiskā argumentācija, kurā pamatota apstrīdētās normas neatbilstība Latvijas Republikas Satversmes 95. pantam.

Vērtējot apstrīdētās normas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 96. pantam, Satversmes tiesa noskaidro: 1) vai apstrīdētajā normā ietvertais ierobežojums ir noteikts ar normatīvajos aktos paredzētā kārtībā pieņemtu tiesību

normu; 2) vai tam ir leģitīms mērķis; 3) vai tas ir samērīgs ar tā leģitīmo mērķi (sk. *Satversmes tiesas 2021. gada 13. novembra sprieduma lietā Nr. 2018-18-01 16. punktu*). Satversmes tiesa, noskaidrojot, vai ierobežojums ir samērīgs ar tā leģitīmo mērķi, pārbauda: 1) vai izraudzītie līdzekļi ir piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai jeb vai ar izraudzīto līdzekli var sasniegt leģitīmo mērķi; 2) vai šāda rīcība ir nepieciešama jeb vai leģitīmo mērķi nevar sasniegt ar indivīda tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem; 3) vai ierobežojums ir atbilstošs jeb vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par indivīda tiesībām nodarīto kaitējumu (sk. *Satversmes tiesas 2022. gada 22. decembra sprieduma lietā Nr. 2022-09-01 16. punktu*).

Pieteikumā nav sniegts Satversmes tiesas judikatūrai atbilstošs juridiskais pamatojums tam, ka apstrīdētā norma neatbilst Latvijas Republikas Satversmes 96. pantā ietvertajām tiesībām uz privātās dzīves neaizskaramību.

Līdz ar to pieteikums neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktā noteiktajām prasībām.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. punktu, Satversmes tiesas 2. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc Administratīvās apgabaltiesas pieteikuma (pieteikums Nr. 25/2026).

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētāja

Anita Rodiņa